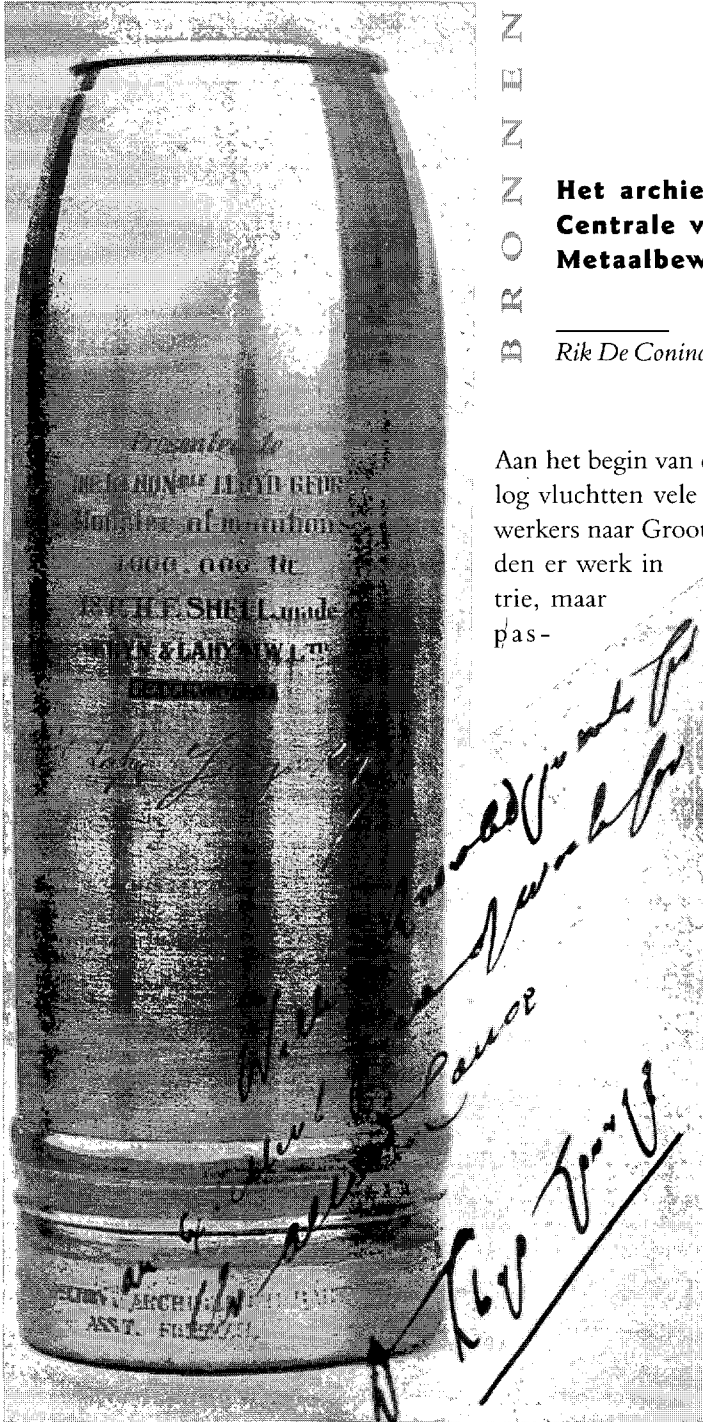

Het archief van de Centrale van Belgische Metaalbewerkers (CBM)

Rik De Coninck, Amsab

Aan het begin van de Eerste Wereldoorlog vluchtten vele Belgische metaalbewerkers naar Groot-Brittannië. Ze vonden er werk in

de wapenindustrie, maar pas-

de hadden grote aansingsproblemen omdat ze onbekend waren met de taal, de wetten en gebruiken. Twee afgevaardigden van de Antwerpse Centrale van Metaalbewerkers, H. Longville en W. Eekelers, vertrokken in 1915 naar Groot-Brittannië om daar de Belgische arbeiders te organise-

De duizendste obus vervaardigd in de Belgische fabriek Kryn en Lahy in Engeland (A. Varlez, Les Belges en Exil, 1917)

ren. De meeste Britse vakbonden waren nog georganiseerd op basis van het beroep, en niet op basis van de industrie. Eekelers sloot een overeenkomst met de 'Workers' Union', die ook ongeschoolden aanvaardde, om gebouwen en administratie te delen. Meteen was de Centrale van Belgische Metaalbewerkers een feit. Eekelers en enkele anderen werden de permanenten.

De CBM werd een succes omdat ze een goede dienstverlening had en tevens als buffer diende tegen de Belgische militaire overheid die de vluchtelingen behandelde als reserve voor het leger. Maar de mutualiteitsfunctie was veruit de belangrijkste, zeker in 1917 en 1918 toen Engeland geteisterd werd door een influenza-epidemie. Voorts was de CBM vooral begaan met de werkloosheidskas, de werkverschaffing, de uitgave van *De Belgische Metaalbewerker*, geldzendingen en de munitietribunalen (arbeidsrechtbanken voor de munitie-industrie). De werkloosheid lag tijdens de oorlogsjaren zeer laag, enerzijds omdat er gebrek was aan metaalarbeiders en anderzijds omdat een werkloze Belg gevaar liep onmiddellijk naar het front gestuurd te worden.

In 1916 werd een militaire besluitwet afgekondigd waarbij alle Belgen tot de leeftijd van veertig jaar werden gemobiliseerd. Bijna alle Belgische arbeiders in Engeland kwamen daardoor onder militair bevel. Enkel degenen die van hun baas een verklaring kregen dat ze onmisbaar waren voor de munitieproductie konden nog uitstel krijgen, maar naarmate de oorlog vorderde werd ook dit strenger en strenger gecontroleerd. Een paar dagen

werkloosheid of zelfs het veranderen van werk kon al voldoende zijn om onmiddellijk opgeroepen te worden.

Ook tijdens stakingen gold deze regel. In feite kon een Belgische arbeider dus niet staken wilde hij niet het gevaar lopen naar het front gestuurd te worden.

Meteen is duidelijk dat zo'n regel één van de aanleidingen kon zijn voor spanningen tussen Belgen en Engelse arbeiders, die wel mochten staken. Het aanvankelijke enthousiasme van de Britten voor de opvang van de gevluchte Belgen sloeg snel om in verbittering, toen de gruwelijke realiteit van de oorlog duidelijk werd. Bovendien waren de Belgen niet gewend aan de Britse sociale verhoudingen die qua werktijd en ritme ruim vooroplagen op de miserabele Belgische toestanden. Het duurde ook niet lang vooraleer de Engelse patroons Belgen aanwiefven tegen lonen die ver onder de Engelse minima lagen. Het gastvrije klimaat veranderde in een latente spanning; de Belgische arbeiders werden 'job-snatchers' (onderkruipers, jobdieven) genoemd. Bovendien was er gettovorming bij de Belgen, een tendens die nog aangezwengeld werd toen de Belgische regering zelf munitiefabrieken bouwde en barakken waar de - meestal gemilitariseerde - arbeiders een miserabel onderkomen vonden.

De CBM probeerde te bemiddelen en te verzoenen en kon door de goede samenwerking met de 'Workers' Union' de scherpste kantjes afronden.

Kort na de wapenstilstand stopten ook de activiteiten van de CBM. Samen met de oorlog eindigde namelijk ook het werk in de munitiefabrieken en de overgrote

meerderheid van de metaalarbeiders werd daardoor werkloos. Dat betekende een onoplosbaar probleem voor de werkloosheidskas van de CBM die haar uitbetalingen stopte op 7 december 1918. Gelukkig werd er een oplossing gevonden dankzij het Engelse 'War Refugees Committee' dat een minimumvergoeding uitkeerde.

Het bureau van de CBM sloot zijn deuren te Londen op 15 februari 1919. Daarmee kwam een einde aan vier jaar actieve vakbondswerking die op het hoogtepunt in 1918 zo'n elfduizend leden omkaderde. Omdat de CBM de enige Belgische vakbond in Groot-Brittannië was hadden ook niet-metaalarbeiders (dokwerkers...) zich erbij aangesloten.

Hoewel dit archief zeker niet volumineus is, is het toch bijzonder interessant doordat het uniek intern materiaal bevat. Het werd oorspronkelijk bewaard door Alfons Roelants, een Leuvens militant die ook in Groot-Brittannië actief was onder de metaalarbeiders, en later burgemeester werd van Kessel-Lo. Zijn zoon Frederik schonk het in 1985 aan Amsab⁽¹⁾.

De verslagen van het Uitvoerend Comité en de volledige collectie van het maandblad zijn de belangrijkste stukken.

Met dank aan Geert Van Goethem

(1) Amsab. S/1985/020.

Het archief van Romain Deconinck

Piet Creve, Amsab

Archieven halen zelden het nieuws. Een notoire uitzondering is de saga van de Belgische archieven die de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog in beslag nam en die na de ineenstorting van het communisme verrassend in Rusland opdoken. Na tien jaar intensief onderzoek en moeizame onderhandelingen waarbij Amsab een sleutelrol speelde, komen deze archieven voor de zomer eindelijk terug naar België. Tenzij er in extremis opnieuw een kink in de kabel komt. De restitutie van dit materiaal wordt ongetwijfeld een mediagebeurtenis. Maar soms haalt minder spectaculair archiefnieuws toch de pers. Zo kopte *De Gentenaar* op dinsdag 18 december laatstleden: "Amsab krijgt archief Romain Deconinck".

Toen Romain Deconinck in 1994 overleed, verloor Gent een van zijn bekendste inwoners. Deconinck en de Minardschouwburg: het leek wel een onsterfelijke combinatie. Heel terecht kreeg de acteur-toneelschrijver op het pleintje voor de Minard zijn standbeeld. Want jaar na jaar trokken Romain Deconinck en zijn gezelschap daar volle zalen met stukken in het Gents. De titels ervan zou je eigenlijk fonetisch moeten schrijven, hoewel